

22. juli-senteret

Fordypningstekst

Utøya

Av Jørgen Watne Frydnes (Utøya AS) og Christina Marwold (22. juli-senteret).
Publisert i juni 2020.

Utøya er en øy i innsjøen Tyrifjorden i Hole kommune, i underkant av 40 kilometer fra Oslo. Utøya dekker 12 000 kvadratmeter og er adskilt fra fastlandet av et 625 meter bredt sund.

På Storøya i Tyrifjorden bodde det i middelalderen munkes som lenge brukte Utøya som urtehage. Etter reformasjonen i 1537 var Utøya eid av kongen i København. Utøya var et av flere gods som ble solgt på slutten av 1600-tallet for å dekke kongemaktens gjeld, og øya ble eid av ulike kjøpmenn og privatpersoner frem til arbeiderbevegelsen overtok i 1932.

I arbeiderbevegelsens eie ble øya brukt som feriekoloni for barn og unge fra arbeiderklassen. Utøya ble et populært sommersted, benyttet av flere av arbeiderbevegelsens organisasjoner. Etter at Stalin hadde gått seirende ut av maktkampen i det sovjetiske kommunistpartiet, ble Leo Trotskij landsforvist. I 1935 innvilget den norske regjeringen ham asyl. I denne perioden besøkte Trotskij Utøya hyppig.

Sommeren 1941 ble store deler av norsk samfunnsliv nazifisert. LO og lokale organisasjoner i fagbevegelsen fikk ny regimevennlig ledelse. Feriekolonien på Utøya ble videreført i Nasjonal Samlings (NS) regi. Flere fremtredende NS-medlemmer besøkte Utøya under andre verdenskrig.

Etter at Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon (AUF) fikk Utøya i jubileumsgave fra LO i 1950, fikk den lille øya stor betydning. Her ble sentrale politiske saker diskutert og utviklet. Utøya har ofte blitt brukt som «lyttepost» for AUFs moderparti, Arbeiderpartiet. Ungdommene har opplevd å bli hørt på og utfordret av høytstående maktpersoner.

I tillegg til politiske verksteder, taler og appeller, har sommerleiren på Utøya vært en arena for konserter, standup, idrettsturneringer, quiz, disko og muligheten til å bli kjent med nye mennesker.

22. juli-senteret

Etter terrorangrepet 22. juli 2011 har Utøya måttet finne en vei videre hvor både behovet for å minnes og for å skape nytt liv skulle ivaretas. Grunnprinsippet har vært at ekstremisme ikke skal få vinne frem, politiske aktive ungdommer skal ikke kunne ties med vold. I årene som har gått har de som er ansvarlige for Utøya reist Norge på kryss og tvers for å snakke med etterlatte og overlevende for å sammen finne en meningsfull fremtid for øya. Det har ikke vært en enkel prosess. Den har måtte gjennomføres med respekt, omtanke, forståelse og ydmykhet. Fire år etter angrepet ble arbeidet med fysisk rehabilitering og fornyelse av Utøya innledet. Mange tusen enkeltpersoner, organisasjoner og bedrifter har bidratt til at Utøya igjen kan bli en viktig arena for ungdom.

I 2015 ble AUFs sommerleir arrangert for første gang siden terrorangrepet. Mange av de som løp for livet 22. juli 2011 hadde nå igjen ansvaret for vaffelsalg, sportsturneringer, politiske verksteder og mye mer. AUF var hjemme igjen.

Utøya er i dag en åpen og inkluderende arena for å engasjere, lære og minne. Det er et sted som tilrettelegger for politisk engasjement, debatt og deltakelse. I likhet med 22. juli-senteret, er Utøya en pedagogisk læringsarena for unge som vil lære om terrorangrepet 22. juli og verdiene som ble angrepet denne dagen. Minnstedet Lysningen sto ferdig på Utøya i 2015, og formidling- og læringscenteret Hegnhuset sto ferdig i 2016. Hegnhuset består av et nytt bygg som beskytter de bevarte fysiske sporene etter terrorangrepet inne i det gamle kafébygget.

I dag er det langt flere enn AUF som bruker øya. Ungdommer fra inn- og utland kommer til et sted som har minnene om de vi mistet 22. juli i sitt hjerte, som aldri glemmer, som engasjerer ungdom og gjør det helt klart: hatet skal aldri få vinne frem.

Kildeliste

Arbeidernes ungdomsfylking (2019). *Vår historie*. <https://auf.no/om-auf/#historie>

Giske, T. & Moen, J. S. (2012). *Utøya - en biografi*. Gyldendal

Langvad, S. N. (2017). *Utøya, Arkitektur N nr 8-2017*. <https://arkitektur-n.no/artikler/utoya>

Utøya AS (2019) *Utøyas historie* (2019). <http://www.utoya.no/historien>